

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 Quomodo contractus societatis iniri debeat, quando alter confert sortem, alter operam, & quomodo diuisio in fine facienda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

unt communia, & facto diuortio æqualiter diuidenda. similiter damna sunt communia, præter ea, quæ culpa socij obueniunt, præsertim lata, (hæc enim soli auctori sunt imputanda) & ea quæ socius malè expendit, v.g. in meretrices & comestiones. Vel contrahitur societas lucrorum dumtaxat; vt quando bona heredum manent indiuisa. hic solum communicantur lucra ex hereditate illa prouenientia, & damna circa eam absque culpa sociorum obuenientia. Vel denique contrahitur societas certæ alicuius partis bonorum, vel certæ negotiationis. Vide Siluest. v. Peculium, 2. num. 2. Aliquando ita contrahitur societas, vt alter conferat pecuniam, vel gregem animalium, alter industriam & operam necessariam: vel uterque partim pecuniam, partim industriam.

5 Tertiò, Ex parte temporis; alia enim contrahitur ad vitam, alia ad certum tempus, alia vsque ad finem certi negotij. Ad heredes autem hic contractus non transit, etiam si expressè conuentum sit vt heres in eandem societatem succedat, vt patet L. Adeo, 59. L. Verùm 63. §. In heredem. pro socio: quia in hoc contractu industria personæ eligitur, vt habetur d. L. Adeo. Si tamen socij iuramento promiserunt se continuaturos contractum cum herede, valet pactum, & tenentur eum admittere, quidquid aliqui in contrarium censuerint. Ratio est, quia iuramentum seruandum est, quando absque salutis dispendio seruari potest: imò eam vim habet; vt contractum iure humano aliàs irritum, reddat in sua specie validum; vt dictum est supra cap. 17. dub. 7.

DVBITATIO II.

Quomodo contractus societatis iniuri debeat, quando alter confert sortem, alter operam; & quomodo diuisio in fines faciendæ.

7 **O**missis sententiis Doctorum qui valde perplexè loquuntur, Respondeo, Variis modis iniuri posse. Primò, Vt is qui operas & instrumenta, (v. g. nauem vel currum) præbet, habeat aliquotam partem lucri, quam ipsius opera meretur, & reliquum totum cum sorte pertineat ad eum qui sortem contulit. Verùm hic potius est conductio operarum, quam contractus societatis; vt rectè Nauarrus cap. 17. num. 252. docet. Talem contractum plerumque incunt mercatores cum suis factoribus. non enim volunt eos admittere in societatem, dum nullam pecuniam conferunt; sed vt diligentiores sint, dant eis in mercedem partem lucri; quo fit, vt si res benè succedat, longè plus accipiant, quam opera illa mereatur; si malè, longè minus. debet enim esse talis pars aliquota, vt tanta sit illis spes accipiendi amplius quam opera præcisa meretur, quantum est periculum accipiendi minus: aliàs non est iusta merces.

8 **S**ecundò, Vt is qui operas confert, admittatur vt verus socius, & solum sit particeps lucri secundum æstimationem operarum, quasi tantum pecuniæ in societatem contulisset, quanti valent operæ. vt si conferas 1000. aureos, & opera socij æstimetur 100. aureis; sitque particeps lucri quasi contulisset solum 100. aureos. Hic contractus, etsi à quibusdam DD. probari videatur, est tamen omnino iniquus. Ratio est; quia socius id quod

confert, certò amittit; (perit enim opera illius) tu verò quod confers non amittis; sed manet tibi saluum: vnde est dispar conditio sociorum; quod repugnat contractui societatis; nisi aliunde fiat compensatio. Deinde, hoc pacto socius, qui confert operam, numquam aliquid lucrabitur, sed certò semper amittet; nisi lucrù sit plusquam 1000. aureorum, quod vix vniquam contingeret. cum enim solum vndecima pars lucri ei sit assignata, nisi hæc excedat 100. aureos, quibus opera eius æstimabatur, nihil habebit supra id quod contulit. si autem vndecima pars lucri sit infra 100. aureos, necessariò amittet; vt patet. Itaque talis societas ferè est leonina, in qua alter sociorum solum habet damnum, alter solum lucrum; de qua vide d. L. Si non fuerint. 29. §. fin. pro socio.

Tertiò, Vt is qui operas confert, non solum sit particeps lucri, sed etiam sortis, secundum æstimationem operarum; ita vt negotijs peractis, ex tota summa, quæ ex lucro & sorte conflata erit, tantum extrahat, quantum si loco operarum pecuniam æquiualentem contulisset: vt si tu conferas 1000. aureos, socius autem operam valentem 100. aureis; & lucrum sit 500. aureorum, socius extrahet vndecimam partem, non solum è lucro, sed etiam ex sorte; id est, ex 1000. & 500. aureis. vnde ille habebit 136. aureos & vnam tertiam. tu verò habebis reliquas decem partes. Hic contractus est iustus. probatur, quia qui confert operas, non minùs debet esse particeps tum lucri, tum sortis, quàm qui ponit tantundem pecuniæ. non enim ipsi soli opera perire debet, cum non minùs conferat ad negotiationem, quàm is qui contulit tantundem pecuniæ: atque is, qui in casu proposito contulit 100. aureos, extrahit vndecimam partem non solum lucri, sed etiam sortis: ergo etiam is, qui contulit operam eiusdem æstimationis. Itaque in hoc contractu opera socij æstimanda est pecuniæ; eaque æstimatio sorti addenda, vt fiat veluti vna fors communis, v. g. 1100. aureorum, in qua socius habeat partem vndecimam, perinde ac si tantundem pecuniæ contulisset. vnde postea in diuisione competit ei vndecima pars sortis & lucri, seu totius summæ. Si opera ipsius valebat quanti fors alterius; debetur ei dimidium totius summæ. si erat æqualis tertie, quartæ, quintæ, vel sextæ parti pecuniæ; debetur ei tertia, quarta, quinta, vel sexta pars totius summæ, quæ reperietur finitis negotijs. Iuxta hunc modum intellige quæ habet Couarr. lib. 3. variar. cap. 2. & Nauarr. cap. 17. nu. 251. etsi non satis clarè explicent an socius operam conferens, debeat esse solum particeps lucri, an etiam sortis.

Notandum est, quando hoc modo inita est societas, si fors pereat ante præstitam totam operam; socium, qui eam conferre debebat, teneri soluere alteri (cuius fors perit) partem æstimationis operarum, quæ conferendæ restabant, sicut enim salua sorte, & operâ exhibitâ, debetur socio conferenti operam certa pars sortis, vt dictum est; ita pereunte sorte, & operâ saluâ, (id est, nondum exhibitâ) debetur socio qui sortem posuit, pars æstimationis operæ restantis, iuxta modum supra dictum.

Quartò, Fieri potest pactum, vt is qui operam confert, non sit particeps sortis, sed tantum lucri; ita vt si peracta negotiatione nihil superfit præter sortem, nihil habeat. hoc potest esse iustum. Verùm tunc non est comparanda pecuniæ quantitas,

9 Tertius modus, cum particeps sortis & lucri.

10

11 Si fors pereat.

12 Quartus modus.

6 Iuramentum.

7 Primus modus in quo pars lucri est loco mercedis.

8 Secundus modus, in quo est particeps lucri secundum æstimationem operarum. Est iniustus.

Consideranda quae utriusque pereunt.

13

titas, quam alter confert, cum pretio operarum, ut in secundo modo: neque est conflanda una fors ex illa pecunia, & pretio operarum, ut in tertio: sed consideranda sunt ea quae utriusque pereunt, & haec inter se comparanda, ut recte docet Petrus Navarra lib. 3. cap. 2. num. 452. Ei igitur, qui pecuniam confert, duo pereunt. Primum, Aestimatio periculi, seu pretium asecurationis capitalis, siue illud periculum in se suscipiat, siue alteri persoluat eius pretium: haec enim paria censentur. Secundum perit illi aestimatio lucri, illa pecunia sperati; seu pretium, quo alteri vendi poterat spes lucri illa pecunia percipiendi, deductis operis & expensis. qui enim exponit mille aureos negotiationi, facile inueniet multos qui libenter pro lucro sperato dabunt 100. 200. vel 300. aureos, iuxta conditionem mercimonij, operis solutis. itaque hoc totum perit ei, qui sortem confert. Vnde non recte Sotus lib. 6. quaest. 6. art. 1. docuit, solum pretium periculi sortis hic esse considerandum, quasi illud solum periret conferenti sortem: nam etiam perit pretium lucri sperati. & sanè si sententia Soti vera esset, is, qui confert decem millia aureorum ad negotiationem valde securam, ubi periculum non aestimatur nisi centum aureis, non posset plus ex lucro accipere, quam alter, qui posuit operam 100. aureorum, etiamsi lucrum sit quatuor millium aureorum; quod omnino absurdum est, & nusquam usurpatum, ut recte Nauarr. supra, hanc sententiam refutans, ait: etsi enim pecunia per se sit sterilis; tamen ut subest industriae alicuius, sit fecunda, eiusque fecunditas magni aestimatur. Patet igitur haec duo perire ei qui pecuniam confert.

15

Ei verò, qui confert operam, solum perit aestimatio operae. haec igitur inter se sunt comparanda, & secundum horum proportionem lucrum est diuidendum; deducta primum sorte pro eo qui illam posuit. ut si contuleris 1000. aureos, quorum periculum aestimetur 100. spes autem lucri, deductis expensis, aestimetur 200. censis contulisse 300. aureos, qui omnino tibi pereunt; opera verò alterius aestimetur 100. censetur itaque contulisse 100. aureos, qui ipsi pereunt. Lucrum autem sit 800. qui operam posuit, habebit quadrantem lucri, nempe 200. quia quartam partem contulit respectu alterius. qui pecuniam posuit, habebit 600. videlicet dodrantem lucri, seu tres quadrantes; quia tres quadrantes contulit respectu alterius. quod si lucrum sit 400. aureorum tantum, neuter quidquam lucrabitur, aut amittet; nam uterque solum accipiet quantum contulit ex eo, quod necessario peritutum erat. Si lucrum sit nullum, uterque amittet, eadem proportione. is enim qui pecuniam contulit, amittet 300. aureos, videlicet pretium periculi sortis, & pretium lucri sperati, is qui operam, amittet centum, id est, pretium operae.

16

Obiectio.

Dices, Saepè fit ut etiam fors pereat: ergo hoc etiam est aestimandum, ac proinde ratione huius, debebitur ei amplius ex lucro, quam dictum est: qui enim praestat operam, non potest amittere nisi aestimationem operae, v. g. 100. aureorum: qui pecuniam confert, potest totam sortem 1000. aureorum amittere.

Responsio.

Respondeo, Periculum sortis incertum debet reduci ad certum pretium, quod in casu proposito est centum aureorum, uti supponimus exem-

pli causa; nec alia aestimatio huius periculi est facienda. Nec refert quod possit amittere mille, quia hoc periculum non aestimatur nisi 100. quos si alteri dare velit, non poterit amittere 1000. in potestate enim ipsius est vel subire periculum amittendi mille, vel dando centum, efficere ut mille securos habeat. Itaque ratione periculi non pereunt ei nisi 100. aurei.

Ex his patet, si fors pereat, perire illi qui illam posuit, nec quidquam ei ab altero compensandum: si verò aliquid superfit, hoc eidem deberi: si praeter aestimationem sortis aliquid superfit, id diuidendum secundum proportionem dictam; ita ut uterque ex eo ea proportione capiat, qua contulit ad id, quod necessario utriusque peritutum erat.

Petes, Quid si opera socij pluris valeat quam pecunia alterius, & tantum fors sit salua; tenebiturne is qui illam posuit, socio aliquid compensare? Quidam putant teneri; quia socius certo amittit totam aestimationem operae, quae pluris valet quam fors alterius, quae non perit necessario. Sed dicendum est, si contractus initus est secundum hunc quartum modum, nihil teneri ei compensare; quia dominia eorum quae conferuntur, non fuerunt communicata; sed manserunt diuisa: (in hoc enim modo contrahendi solum fit communicatio lucrorum, quae deducta sorte superfit) quaeque autem res domino suo perit. itaque sicut quando fors longè superat operas, nihil compensare debet qui contulit operas, etsi fors pereat, (quia tota perit ei, qui illam posuit;) ita vicissim quando operae superant sortem, nihil compensare debet qui sortem posuit, etiamsi sola superfit. Nec refert quod socius certo amittat totam aestimationem operarum, & quod haec operae pluris valeant, quam fors alterius; quia ideo longè amplius lucri capiet, si extiterit.

Si autem initus fuit secundum tertium modum, sic debet fieri compensatio; nam totum debet diuidi certa proportione, ut dictum est; eo quod dominium eorum quae conferuntur, fiat commune, tamquam vnus massae seu sortis, ex diuersorum collatione conflatae.

Ex his patet, quid dicendum sit, si alter conferat solum pecuniam, alter pecuniam & operam: item si uterque conferat pecuniam & operam inaequaliter. nam iuxta tertium modum, omnia reuocanda sunt ad aestimationem pecuniarum, vnaque summa conflanda, quae socijs sit communis; & finita negotiatione, diuisio totius quod inuentum fuerit, facienda secundum proportionem eorum, quae singuli contulerunt. Iuxta quartum modum, aestimandum est periculum sortis, & spes lucri per talem sortem obtinendi, deductis operis & expensis. Deinde aestimandae sunt operae singulorum, & hac aestimatione iuncta cum pretio periculi sortis, & lucri sperati, duae summae utriusque conflandae, & iuxta harum proportionem facienda est diuisio lucri.

Petes, Vtrum hi tres modi contrahendi etiam locum habeant in societate circa greges ouium vel similia animalium?

Respondeo, Habere. De primo patet; quia potest alicui tradi grex 100. ouium, ut eas pascat pro dimidia parte fructuum, (id est, faetus, lana, lactis) siue illi copiosi fuerint, siue exigui. Secundus probatur; quia potest iniiri aestimatio partur

stura & ipsius gregis, vt ex vtroque confletur vna res communis: & finita pastura aliquot annorum, fiat diuisio totius, iuxta aestimationem eorum quae singuli contulerunt. Tertius probatur; quia periculum gregis, & spes lucri ex eo percipiendi, possunt aestimari ex vna parte; (haec enim pereunt ei qui gregem tradit) & cura pascendi ex altera parte; (haec enim perit ei qui gregem suscipit) & iuxta horum proportionem poterit fieri diuisio fructuum.

D V B I T A T I O III.

Vtrum in societate licitum sit pactum cum socijs, vt saluam praesent sortem, & reddant quotannis certum lucrum paruum, pro incerto magno.

²² Caietanus tom. 1. opusc. vltimo, responsione vndecima, putat formam hanc contractus, quam ei proposuerat Conradus, esse illicitam; Petrus consignat centum florenos apud Paulum mercatorem, vt ei pro parte lucri, capitali saluo, assignet per annum quinque florenos, residuo lucri sibi reseruat. Primò, Quia est contractus societatis, in quo socius obligatur ad assicurandum capitale, cum nihil ei pro hac assicuracione deatur; & ad reddendum certum lucrum, cum tamen nemo alius pro incerto lucro vellet dare certum illud pretium, quod exigitur à socio.

Secundò, Quia non est licitum illos tres contractus simul cum vno eodemque celebrare, etiam si in singulis daretur iustum pretium: non enim licitum est in contractibus obligare, & gratiare alterum vltra naturam contractus: sicut cum quis dat mutuum, non est licitum obligare mutuatarium ad remutuandum. Pari ergo modo, qui contrahit societatem cum aliquo, non potest eum obligare ad contractum assicurandi capitale, & emendi lucrum incertum certo pretio, nisi id ipsum alter cupiat, sic vt fiat communi consensu & conducto. Addit tamen Caietanus posse hanc pacta cum eodem fieri successiue; modò in singulis feruetur aequalitas.

^{Socius.} Sotus verò lib. 6. qu. 6. artic. 2. & quidam alij putant hanc pacta esse illicita, siue simul fiant, siue successiue. Ratio praecipua est, quia qui ita pecuniam suam tradit, vt periculum eius transferat in accipientem, censetur eam dare mutuo, non ad societatem: atqui ex mutuo non potest peti lucrum: ergo talis contractus est iniustus. Maior probatur, quia dum transfert periculum in socium; amittit dominium illius pecuniae, & transfert illud in socium. is enim est dominus, cui res perit: cuius signum est, quòd illa pecunia possit emere praedium, vel dotare filiam. Confirmatur, Quia hanc formula aperit fenestram vsuris. facile enim fiet, vt homines hoc modo tradant suam pecuniam iis, qui neque negotiantur, neque alium quaestum faciunt; & non curent vtrum illi, quibus eam dederunt, negotiationi an suis vsibus impendant.

²³ Verum contraria sententia est multò probabilior & verior; nimirum hanc pacta in societatis contractu esse licita; siue simul fiant cum socijs, siue successiue; modò prudentis arbitrio feruetur aequalitas. Hanc expressè multi viri doctissi-

mi & religiosissimi tenent: quorum verba breuiter adducam, vt maiorem fidem faciant apud eos qui vel aliter sentiunt, vel rem non penetrant, & magis Auctorum numero, quàm rationum pondere mouentur.

Angelus v. Societas, 1. §. 7. Idem dicerem (scilicet licitum esse) quando socius accipiens ipsum capitale, conueniret libere cum socio dante capitale, de dando sibi tale modicum de lucro. Et infra dicit hoc habere locum, quando negotiatio est talis qualitatis, quòd assicuracionem inueniret soluedo tria vel quatuor pro centenario, & tum verisimiliter pro lucro societatis esset receptorius sex vel octo; & aliquando plus: & conueniret cum socio vt salum daret tres vel quatuor pro lucro, & eum de capitali assicuraret. Vnde sequitur, si lucrum verisimiliter sit 10. 12. vel amplius in centum, posse deponentem conuenire cum socio, vt socius det 5. 6. vel amplius in centum. Et infra docet, non solum in pecunia dotali, sed etiam in omni capitali dato ad societatem, posse redimi periculum à socio: modo duo concurrant. Alterum est, vt socius accipiens, libere hoc velit facere. Alterum, quòd ponens capitale paulò amplius verisimiliter sit lucraturus supra id, quòd ex lucro ipsi obueniet, nempe quantum est id, quòd cuius alteri pro assicuracione solueret. Quae omnia in nostro casu concurrunt. Non tamen est necessarium, vt socius ille vellet assurecare, etiam si non esset in illa societate, vt videtur Angelus requirere, quia satis est, vt omnino liberè assurecet. Si enim non esset socius, fortè nollet illam pecuniam assurecare; quia non sciret quomodo impenderetur, & quae fraudes possint interuenire. Cum autem est socius, ipse totum negotium dirigit; & sic minus est periculi, & tota res est ei perspecta. vnde tunc eam libentius assurecat.

Gabriel in 4. d. 15. q. 11. dubit. 10. ad verbum sequitur Angelum.

Maior in 4. d. 15. quaest. 27. Si mutuatarius rogaret mutuatorem post mutuum in se suscipere periculum; vel si vltro mutuator ad hoc se offerat, potest taliter subire onus periculi sicut non mutuator. Idem docet qu. 49. vbi etiam dicit hanc sententiam à doctissimo Theologo Ioanne Eckio fuisse publicè Bononiae defentam. Eandem fuisse communem Theologorum Parisiis tempore Maioris, refert Ludouicus Lopez ex scholis Victoriae lib. 1. de contractibus cap. 65. Et si Iurista forum externum spectantes & praesumptioni innixi contrarium tenerent.

Siluester v. Societas, 1. quaest. 2. sub finem, et si non nihil confuse loquatur, hanc sententiam tamen aperte indicat: Fallit, inquit, quòd dictum est, si capitale sit saluum non ex contractu societatis, sed assicuracionis factae ab aliquo, qui non sit socius, cui datur certum quid vt subeat periculum capitalis. Et idem est, si ista assicuratio fiat à socio; modo intentio sit recta, &c. Rationem subdit, Quia ibi sunt duo contractus, scilicet societatis & assicuracionis, quorum quilibet per se est licitus.

Nec refert quòd Siluester velit aliquid certum solui pro hac assicuracione, & vt socius sit paratus assurecare, etiam si non esset socius: quia perinde est, siue id quòd soluitur sit certum & definitum re ipsa, vt v. g. duo in centum; siue sit in se incertum, sed certum in aestimatione, qualis est pars aliquota, v. g. quarta vel quinta lucri iperati. Hanc enim ab intelligentibus certo pretio